

Reconeixements al conte literari

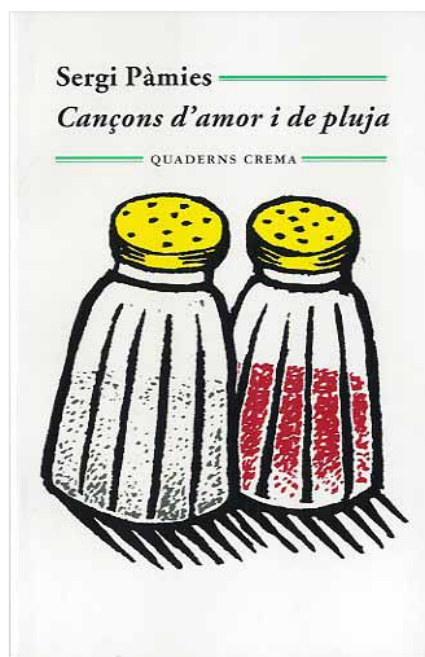
Carles Montpart Tura

Malgrat que la novel·la no dona la batalla per perduda, sembla evident que el conte és un gènere literari que respon perfectament a la necessitat de brevetat i concisió que molt sovint demana l'ocupat lector del món d'avui. El premi que han concedit recentment els lectors de *La Vanguardia* al darrer recull de contes de Sergi Pàmies, *Cançons d'amor i de pluja*, i l'atorgament del Premi Nobel de Literatura d'enguany a Alice Munro són dues notícies que ens ho confirmen.

Un gènere que ve de lluny

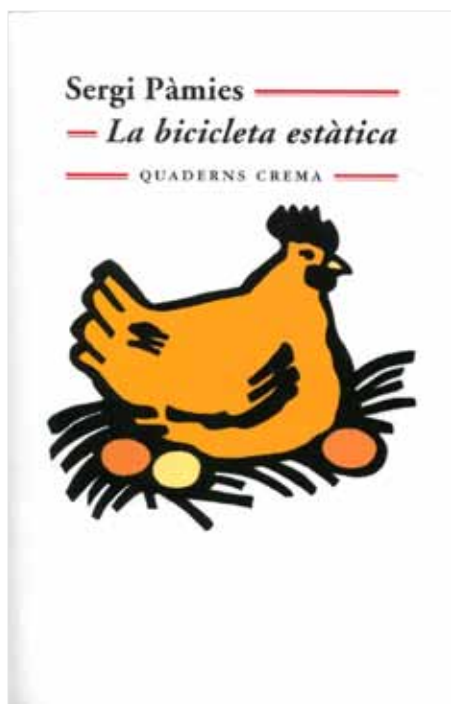
Deixant de banda el món de la literatura popular, en què el conte ve d'una tradició molt antiga d'arrel tradicional i caracteritzada per l'anonimat, el conte literari modern en català és un gènere que ja té a hores d'ara una sòlida tradició al darrere. Un cop superat l'esquematisme del quadre de costums típic de la literatura del nou-cents, és amb el Modernisme i el nou segle que la narrativa breu comença a tenir entitat pròpia. Autors com Víctor Català —amb el subgènere específic del "drama rural"—, Prudenci Bertrana o Joaquim Ruyra en són clars exemples.

El Noucentisme, en canvi, molt més interessat en la poesia, no hi va prestar especial atenció. A partir dels anys trenta, però, el conreu del conte literari ha donat noms tan imprescindibles com Francesc Trabal, Mercè Rodoreda, Llorenç Villalonga, Salvador Espriu i Pere Calders. Seguint el fil d'aquesta tradició, i ja més recentment, autors com Joan Peruchó, Baltasar Porcel, Jaume Cabré, Jesús Moncada, Quim Monzó i Sergi Pàmies, entre molts d'altres, han continuat oferint als seus lectors noves propostes en el marc de la narrativa curta.

Sergi Pàmies, una obra pròpia

Sergi Pàmies (París, 1960) és actualment un dels contistes més reconeguts de la literatura catalana. Tot i que també ha escrit les novel·les *La primera pedra* (1990), *L'instint* (1992), Premi Prudenci Bertrana) i *Sentimental* (1995), el gruix de la seva obra literària està constituïda pels set reculls de narracions publicats des de finals dels anys vuitanta fins a l'actualitat a l'editorial Quaderns Crema: *T'hauria de caure la cara de vergonya* (1986), *Infecció* (1987), *La*

Sergi Pàmies

gran novel·la sobre Barcelona (1997), *L'últim llibre de Sergi Pàmies* (2000), *Si menges una llimona sense fer ganyotes* (2006), *La bicicleta estàtica* (2010) i *Cançons d'amor i de pluja* (2013). Pàmies també ha destacat els darrers anys com a columnista de premsa, especialment de temàtica esportiva, tasca que li ha fet merèixer recentment el X Premi Internacional de Periodisme Manuel Vázquez Montalbán que atorga la Fundació del FC Barcelona conjuntament amb el Col·legi de Periodistes de Catalunya.

El fet que es tracti d'un autor molt proper, en molts aspectes, a un altre escriptor també dedicat gairebé en exclusiva al conte, Quim Monzó, i la circumstància que hi comparteixi algunes característiques, tant estilístiques com generacionals —tot i que Pàmies és vuit anys més jove—, ha fet que durant molts anys Pàmies hagi patit, en certa manera, l'estigma d'escriptor "monzonià", en el sentit d'atribuir-se-li una literatura mimètica respecte de la de Monzó, i, per tant, mancada d'originalitat. En els primers reculls de Pàmies això podia ser en part cert, fruit, d'una banda, de la coneixença personal i d'una indissimulada admiració cap a un Monzó ja reconegut i

consagrat i, de l'altra, d'una coincidència vivencial —van fer ràdio junts molts anys, per exemple— i d'una concepció comuna del gènere. Els contes, en tots dos autors, sovint són molt breus, protagonitzats per personatges solitaris i insatisfets, immersos en una gran inseguretat sentimental i vital i que, amb una gran precisió lingüística, retraten en el marc d'ambients urbans el que en podríem anomenar la societat postmoderna.

La vida entra a la ficció

El cert és, però, que malgrat les coincidències que hi vulguem trobar, Sergi Pàmies ha anat desenvolupant la seva pròpia carrera literària i ha acabat consolidant un espai força personal en el conreu del conte. El darrer llibre que ha publicat, *Cançons d'amor i de pluja* (Quaderns Crema, 2013), format per vint-i-sis relats, representa una clara continuïtat respecte de les innovacions que ja va proposar a *La bicicleta estàtica* (Quaderns Crema, 2010) i que tenen com a element més revelador la inclusió en la trama argumental d'elements provinents de la seva pròpia biografia, fins al punt que en alguns dels relats n'arriba a ser l'essència primera. Si en el recull anterior es tractava sobretot de la figura del seu pare, el màxim dirigent del PSUC Gregorio López Raimundo, mort l'any 2007, a *Cançons d'amor i de pluja* és la seva mare, la també escriptora i destacada militant comunista Teresa Pàmies, traspassada l'any 2012. El mateix

Pàmies ha manifestat moltes vegades que el fet de ser fill d'aquests dos importants militants antifranquistes, i la vida clandestina que va haver de viure de petit, l'havia marcat profundament, però que justament per aquest motiu sempre s'havia resistit a deixar que aquests elements biogràfics contaminessin la seva obra. Amb la mort dels pares, però, i amb l'arribada de l'autor a la maduresa i a la paternitat, aquest cúmul de vivències personals ha acabat aflorant i ha produït un viratge important en el contingut de molts dels seus contes.

A part d'aquesta incursió en episodis personals —el conte "El nínxol" és un dels millors i el més paradigmàtic en aquest sentit— el recull de Pàmies també presenta, amb un estil cada vegada més depurat, peces que tracten els grans temes de la seva literatura: la rutina, la decadència, la paternitat, la pròpia literatura i, sobretot, les múltiples cares que ens ofereixen les relacions amoroses. Hi ha, en aquest aspecte, un enfocament més madur i més meditat que el que podíem trobar en els reculls de joventut. És com si es fes explícit —i s'acceptés amb una certa resignació— que la complexitat dels lligams emocionals, i sobretot la seva perdurabilitat, sovint s'ha d'acabar bastint sobre una base feta d'insospitades renúncies. Uns contes, també, on l'autor excel·leix, com ens té acostumats, en l'ús d'una fina ironia i en la subtil descripció d'uns comportaments humans extrets d'una aten-

Alice Munro

ta observació que només els grans escriptors són capaços de fer.

Un Nobel per al conte

Com hem comentat al principi, el conte és un gènere literari molt adequat als temps moderns i que a hores d'ara ja gaudeix d'una extensa tradició en tots els idiomes. Malgrat això, no ha estat fins aquest any que l'Acadèmia Sueca ha atorgat el seu prestigiós premi Nobel a una autora de contes. Es tracta de l'escriptora canadenca Alice Munro (Wingham, Ontàrio, 1931), creadora d'una dotzena de llibres de relats i d'una única novel·la de joventut. D'Alice Munro, força desconeguda entre nosaltres fins ara, se n'ha arribat a dir que és la Txèkhov del Canadà i se'n destaca la seva gran qualitat literària a l'hora de retratar la complexitat de les relacions humanes. Els seus personatges principals —gairebé sempre femenins— estan fortament arrelats al món rural on va néixer l'autora però sovint s'enfronten a costums i tradicions que els impulsen a protagonitzar canvis imprevis-

tos que acabaran provocant un gir decisiu en les seves vides. Generalment el contes són força llargs —hi ha qui ha parlat en molts casos d'autèntiques "nouvelles"— i exigeixen del lector un cert grau de concentració per no obviar detalls que acabaran sent reveladors. Són uns relats que rarament presenten la típica estructura de plantejament, nus i desenllaç amb sorpresa, sinó que gairebé sempre esdevenen retalls de vida d'uns personatges gens heroics oferts a la contemplació astorada del lector.

L'obra de Munro en català

L'autora canadenca, de 82 anys, ja fa temps que va anunciar que deixava d'escriure perquè tot el que havia de dir ja ho havia publicat. Aquest anunci el va fer l'any 2006 arran de l'edició de *The view from Castle Rock* (tra-

ducció castellana a RBA) i el va reiterar quan va treure a la llum el seu darrer recull *Dear life* (2012). De moment, però, el que sí es pot assegurar, com escrivia entusiasmada D. Sam Abrams el passat 18 d'octubre al suplement *Cultura del Punt Avui*, és que la concessió del premi literari més prestigiós del món contribuirà enormement al coneixement i a la millor difusió internacional de l'obra de Munro.

Pel que fa a l'obra publicada en català d'aquesta autora, fins ara només disposem de tres dels seus volums de narracions. Es tracta de *Massa felicitat* (2010), *Odi, amistat, festeig, amor, matrimoni* (2011) i *Estimada vida* (2013), tots en excel·lents traduccions de Dolors Udina i publicats pel Club Editor a la clàssica col·lecció Club dels Novel·listes. Si bé els dos primers títols van passar força desapercebuts, *Estimada vida* ja va ser un dels llibres més venuts i recomanats de Sant Jordi, abans de la concessió del Nobel a l'autora. Aquest fet indica que en el nostre àmbit, i malgrat el coneixement fragmentari que fins ara s'ha tingut de Munro,

www.electracaldense.com

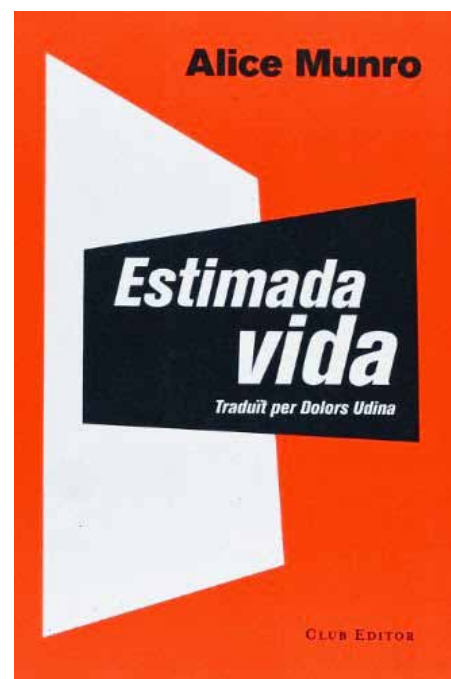
Pl. Catalunya, 6
08140 Caldes de Montbui
Tels: 938 650 133
938 650 585
900 181 776

ja s'ha anat constituint un cert gruix de lectors fidels a l'escriptora canadenca. En castellà, a part del títol esmentat més amunt, disposem d'alguns altres títols de Munro: *El amor de una mujer generosa* (RBA, 2009), *Escapada* (RBA, 2009), *Secreto a voces* (RBA, 2010), *Amistad de juventud* (Debolsillo, 2010), *La vida de las mujeres* (Lumen, 2011), *El progreso del amor* (RBA, 2012), *Las lunas de Júpiter* (Debolsillo, 2013).

Si ens aproximem —i creiem que val força la pena— a *Estimada vida* hi trobarem, en una primera part, deu contes al més pur estil de l'autora. Històries protagonitzades gairebé sempre per dones que d'una manera o altra acaben trencant amb el seu passat o amb els lligams familiars presents per tal d'afirmar-se i canviar de rumb vital. El llenguatge és molt precís i la capacitat d'observació que desplega

l'autora és formidable. Assísim, de vegades amb un cert grau de perplexitat, al desenvolupament no sempre amable de fragments de vida que, malgrat que estan situats en una geografia molt precisa—concretament a diversos enclavament rurals d'Ontàrio—, tenen els elements imprescindibles per ser universals. Aquí rau, com sempre, el secret de la gran literatura. La segona part, anomenada Final, està encapçalada per la següent declaració de l'autora: "*Les quatre peces finals d'aquest llibre no són ben bé contes. Formen una unitat a part, autobiogràfica, en el fons, per bé que no sempre fidel als fets. Em penso que són les primeres i les darreres paraules —i les més íntimes— que he de dir sobre la meua vida.*". Són textos, doncs, molt diferents a la resta del llibre però alhora molt interessants perquè ens apropen a episodis de la infantesa de l'autora que són

relatats amb una gran precisió i que ens ajuden a entendre algunes de les seves preses de posició vitals. És un tast d'autobiografia que, malgrat l'avançada edat de Munro i els seus desitjos d'emmurdrir literàriament, als seus lectors els faria molt feliços que tingués continuïtat. Esperem que sigui així.

